

VERANDEREND DENKKLIAMAAT EN M/V-GESPREK

een paar gedachten over een diepere laag in het M/V-gesprek

Gesprek bij een open bijbel - terecht

In onze kerken, landelijk en plaatselijk, leeft het gesprek over man/vrouw en ambt. Daarin gaat het veel over Bijbeluitleg, exegese van teksten, hermeneutiek (de leesregels bij de bijbel) en het gezag van de Schrift. Dat is terecht en past bij wie wij als kerken willen zijn: levend vanuit het Woord van God als hoogste bron en norm. Door zijn Woord leert de Geest ons wie God is en wat hij van ons wil. Daarom is het goed dat we bij een open bijbel in gesprek zijn.

Stelligheid en voorzichtigheid

Op de achtergrond (of in het beeld van de ijsberg: onder de oppervlakte) speelt iets dat minder aandacht krijgt, maar misschien wel heel wezenlijk is. Het loopt onuitgesproken dwars door alle onderwerps gesprekken heen: hoe zeker is ons kennen en hoe stellig moeten onze uitspraken zijn? Als gereformeerden (niet alleen die van de Vrijmaking) komen we uit een traditie waarin er veel nadruk lag op zekerheid en stelligheid. Ds. Maarten van Loon typeert het mooi in een recent artikel in *Onderweg*: 'Ik kom nauwelijks los van de gedachte dat op elke vraag een (eenduidig) antwoord te vinden is, als je maar hard genoeg in de Bijbel studeert.' Er is in onze traditie weinig ruimte voor de voorzichtige houding van 'wij weten het niet zeker'.

Ik bedoel dan niet de twijfel, maar de voorzichtigheid in concluderen en poneren. De uitleg van een tekst kon gebracht worden met de stelligheid van 'zo heeft de Heer het bedoeld'. Terwijl we terugkijkend moeten concluderen dat 'wat de Heer bedoeld heeft' nog wel eens veranderde. Een voorzichtiger formulering was dan wel beter geweest.

Postmodernisme als terechte correctie op moderniteit

In de westerse samenleving is het denkklimaat in de laatste tientallen jaren duidelijk veranderd. Het postmodernisme is overal te merken. Kenmerken van het postmoderne zijn twijfel en relativering. Absolute waarheden worden ter discussie gesteld. Daarin is het een reactie op het rationalisme dat sinds Descartes (begin 17e eeuw) grote invloed had. Lange tijd werd het westerse denken beheerst door verstanddenken en het geloof in vooruitgang. Met zijn verstand kon de mens de wereld beheersen en verder brengen. Het postmodernisme zet vooral vraagtekens. De grote verhalen van socialisme en communisme zijn voorbij. Het weten is niet meer zo zeker, dus is er meer aandacht voor het voelen en beleven.

In dat postmodernisme zitten allerlei elementen die totaal niet passen bij het evangelie van Jezus Christus. Er is vanuit christelijke kring stevige kritiek te leveren op dit denken. Tegelijk is het ook een terechte correctie op het modernisme met zijn rationalisme. Ook dat rationalisme botst enorm met het geloof in Christus. Toch heeft dat verstanddenken het denken van christenen diepgaand beïnvloed. De nadruk op de absolute waarheid, de zekerheid in het denken, de stelligheid in het afwijzen van dwaling (met kerkstrijd als gevolg) – het zijn kenmerken van precies die eeuwen kerkgeschiedenis waarin het rationalisme het denkklimaat in heel Europa beheerste. Ook het denkklimaat in de kerk. Het was de lucht die we inademen en waardoor ook het gelovig en theologisch denken diepgaand beïnvloed werd. Op allerlei punten is het postmodernisme daarom een correctie die ook in de kerk nodig is. Niet als 'correctie' op het evangelie, maar op de manier waarop christenen met dat evangelie zijn omgegaan.

Veranderend klimaat in de kerken

In onze kerken is inmiddels veel meer aandacht gekomen voor bevinding en beleving. Allerlei tonen die al lang in onze belijdenis (en vooral: in de Bijbel) te vinden zijn, klinken de laatste jaren sterker. Geloof is veel meer dan het instemmen met de waarheid. Heel het mens-zijn is daarin betrokken, ook gevoel en beleving. Het besef groeit dat we terughoudend mogen zijn in onze conclusies. De waarheid van het evangelie is absoluut, maar onze verwoording ervan schiet tekort (1 Kor.13:9, ons kennen schiet tekort; Willibrondvertaling: ons kennen is stukwerk). Wij beheersen God niet met ons verstand, maar staan sprakeloos en stamelen slechts. Wel met de zekerheid van het geloof, niet met de stelligheid van het verstand.

Uiteraard dreigt dan het gevaar van relativisme. Het postmodernisme zet overal vraagtekens bij, en dat botst met het zekere weten van het geloof. De slinger van het denkklimaat slaat door en ook christenen gaan daar zomaar in mee. Daarom is het goed om hierover met elkaar in gesprek te zijn en elkaar vast te houden bij wat onze zekerheid is.

Het M/V-gesprek als onderdeel van die bredere verandering

Het gesprek over vrouwelijke ambtsdragers voeren we als kerken midden in die verandering van denken. Dat is op allerlei manieren merkbaar. Het maakt het gesprek ook zoveel moeilijker. Het gaat niet alleen om verschil in 'wat er gedacht wordt' maar ook om 'hoe er gedacht wordt'. Er is niet alleen verschil in meningen over het onderwerp, maar vooral ook in hoe je die verschillen taxeert. Wat voor de één het loslaten van de zekerheid van Gods Woord is, is voor de ander de noodzakelijke ruimte binnen de kerk omdat we niet alles met zekerheid kunnen weten. De toon van het gesprek is voor de één te absoluut en voor de ander te relativerend.

Ook het gesprek over de diepere verschillen blijkt moeilijk: als je, zoals ik, benadrukt dat ons gelovig en theologisch spreken diepgaand beïnvloed is door het westerse denkklimaat, ben je voor het gevoel van anderen de geloofsinhoud al aan relativeren. Vanuit een meer postmodern levensgevoel is het geen probleem om zo te spreken. Maar voor wie vanuit andere kaders denkt, kan zo'n gedachtegang heel vervreemdend werken. Daar komt bij dat een gesprek hierover vraagt om voldoende afstand en 'beschouwend vermogen' en niet iedereen heeft dat. Het is begrijpelijk dat het dan bedreigend over kan komen: 'waar blijven mijn zekerheden?'

Gesprek over M/V en dieper

Omdat het gesprek over M/V-ambt uiteindelijk in elke gemeente leidt tot een praktische beslissing, wordt dit onderwerp vanzelf het punt waarop deze bredere verandering uitkristalliseert. Maar het is het bovenste puntje van iets dat veel dieper en breder ligt. Wat zou het goed zijn om daarover open het gesprek te voeren. Dat mag gebeuren in een houding van aanvaarding van elkaar. De verandering in denken is iets waar we allemaal mee te maken hebben. De meesten van ons hebben lange tijd gedacht op een manier die ons nu bij enkelen opvalt. En mensen die op sommige kerkelijke thema's sterk uitgaan van stellige waarheden, blijken soms op andere terreinen evengoed beïnvloed door een postmoderne levenshouding. We hebben in de gemeente elkaar nodig om daarop gewezen te worden. Zo mogen we in liefde elkaar meenemen in het veranderingsproces waar de Geest van Christus al eeuwen zijn kerk doorheen leidt. Want dat is één van de blijvende dingen in de kerk van Christus: dat ze altijd verandert en tegelijk kerk van Christus blijft.

Rob Vreugdenhil

Capelle aan den IJssel, 29 mei 2018